

En ung rytterofficers erindringer fra felttoget 1813, del I

Af Daniel Bruun, illustrationer ved Chr. Würgler Hansen

Denne artikel senest optrykt i bladet Chakoten bringes nu her på hjemmesiden, med stort set samme argumenter som forfatteren bragte som indledning til artiklen den gang.

Det er stadig en levende og samtidig skildring af perioden og her på hjemmesiden er Napoleonstiden heller ikke særlig voldsomt repræsenteret.

I forbindelse med bearbejdningen er artiklen suppleret med et afsnit med yderligere illustrationer sidst i del III.

For arbejdet med fremfinding af den originale tekst samt scanning - Tak til Søren Juul

Kaare Myltoft

Denne artikel er fra tillægshæfte I til "*Militært Tidsskrift*", 43.årgang, 1914. Når vi genoptrykker - forsynet med lidt ekstra noter og mere rettidig staveform - skyldes det først og fremmest den levende og samtidige skildring af kampene 1813-1814 set fra dansk side, men også, at det snart er nogen tid siden, at danske tropper under Napoleonskrigene er blevet behandlet i Chakoten.

Årsagen til den oprindelige udgivelse skal antageligvis ses i forbindelse med optakten til første verdenskrig - og dermed som en "reminder" om, hvad der i 1814 var galt med hæren, måske også gjorde sig gældende 1914.

Ja, selv i dag kan mange af Winds noget personfikserede kommentarer finde anvendelse i samme sammenhæng, selv om man selvfølgelig altid vil finde mere eller mindre egnede personer, når man endelig skal til at anvende militære styrker for alvor. Det er såmænd de samme dumheder, der gentager sig til alle tider.

Sekondløjtnant Christian Andreas Winds erindringer

C.A. Wind.

Tegning af Chr. Würgler Hansen
efter samtidigt stik.

C.A. Wind

Ved "Det Danske Auxiliærkorps" tjente i 1813 den kun 18 år gamle sekondløjtnant Christian Andreas Wind [1](#)), som har efterladt sig højst interessante erindringer, hvilke for felttogets vedkommende er baserede på en dagbog [2](#)).

Han var søn af hofjægermester Ove Johan Wind til Hindemae og hustru Regitze Sophie Sehested, og fødtes den 12. oktober 1794. Hans forhold under felttoget er fortrinligt. På sin 19 års fødselsdag blev han allerede udnævnt til regimentsadjutant, og efter slaget ved Sehested, i hvilket han særlig udmærkede sig, blev han dekoreret med ridderkorset (januar 1814). Efter at være blevet udnævnt til kammerjunker [3](#)), deltog han i Auxiliær-korpsets kampagne i Frankrig (1815-1817), blev 1819 karakteriseret [4](#)) og senere virkelig premierløjtnant. 1831 stillede han a la suite [5](#)) med ritmesters karakter, og da han 1835 tog sin afsked, udnævntes han til hofjægermester, senere (1841) til kammerherre. I 1858 modtog han den af kejser Napoleon III indstiftede "St. Helena Medalje"

Allerede 1829 havde han købt Sanderumgård på Fyn og i 1843 Bækkeskov i Sydsjælland.

Den 12. oktober 1823 var han blevet gift med Anne Sophie Elisabeth Hoppe {født 21. februar 1803 - død 17. maj 1881). Han døde på Bækkeskov 17. september 1869.

Barndom og ungdomsminder

Efter at forældrene i året 1801 havde solgt Hindemae, flyttede de til Odense, hvor de købte en ejendom. Herfra sendtes den unge Wind i 1804 til en præstegård i Christiansfeld-egnen, hvor han skulle modtage undervisning. Året efter blev hans far meget syg, og han gjorde en rejse hjem til Odense for at se til denne. I erindringerne hedder det:

"Det var en bedrøvelig afsked, vi græd begge og havde en forudfølelse af ikke mere at ses, hvilket også blev tilfældet, thi den 19. december 1805 endte et apoplektisk stød hans dage; jeg tabte i ham den kjærligste far, hvis minde aldrig vil uddø.

Til begravelsen var jeg atter hjemme, og i foråret 1806 tog min mor mig hjem og satte mig i byens latinske skole, hvor jeg i 3 år gjorde meget gode fremskridt; i dette tidsrum indtraf mange ulykker for

Danmark, og indvånerne i Odense blev meget trykkede af gennemmarcher og stadig indkvartering.

Min mor, som ejede en stor gård, havde i særdeleshed stor besværlighed at gennemgå; blandt andre havde vi i lang tid den franske general Dupas med hele sin stab, som alle levede på hendes bekostning og hver middag havde 20 couverts [6](#)).

Min fars udmærkede vinkælder blev ved denne lejlighed tømt.

Endvidere divisionsgeneral Gérard, chef for Bernadottes generalstab, som ofte tog mig op på slottet for at lege med den unge prins Oscar. [7](#)

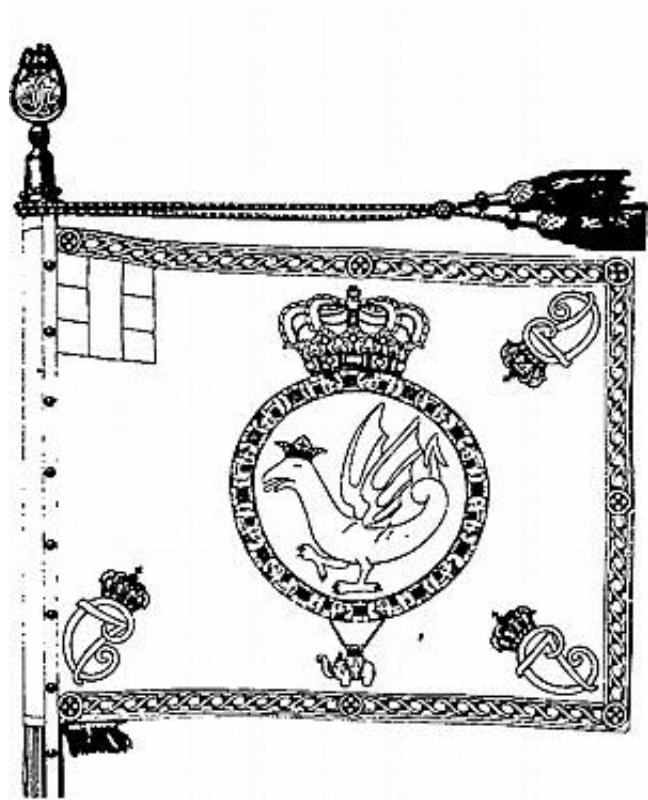
Den spanske oberst Marquis de Maroxell, chef for regimentet Guadalajara, med kone og tre døtre, den danske oberst von Abercron og så videre. Marquis de la Romana [8](#)) har jeg ofte set, såvel som Prinsen af Pontecorvo med gemalinde [9](#)).

Nu indtraf den bekendte undvigelse af de spanske tropper, som alle marcherede gennem Odense for at indskibe sig i Nyborg. Ved denne lejlighed fik jeg en lille hest af de efterladte forærende, så og af prins Oscar en sabel med gehæng.

Af denne militære færd gjorde en skadelig standsning i vor undervisning og gav mig og mange andre lyst til at ombytte bogen med sværdet, som, da min mor heri var eftergivende, blev til uoprettelig skade for min fremtid, der ville være bleven ganske anderledes, hvis jeg havde fortsat studeringerne og indtrådt i Rentekammeret [10](#)) eller i en diplomatisk vej.

1809 blev jeg ansat som frikorporal [11](#)) i Hs. Durchlaut Prins Frederik af Hessen-Kassels - det Holstenske Infanteriregiment og toges til undervisning ved Militærinstituttet i Rendsborg."

Først var Wind i huset hos en major Von Jess, men indkvarteredes senere med de andre korporaler.

Estandart for Fynske Regiment Lette Dragoner.

"1810 Palmesøndag blev jeg konfirmeret i Garnisonskirken af provst Callisen og stod øverst i raden, lige overfor stod frøken Auguste von Lützow, datter af Guvernøren, generalløjtnant von Lützow. Excellence, hun stod på sin fars grav i kirkegangen.

Nogle år efter giftede hun (sig med) major Ohlrogge, kommandant på Kronborg, som var meget rig på penge, men også på særhed og jalousi, hvorfor hun også skilte sig fra ham. Det varen i alle henseender brav dame som havde fortjent en bedre skæbne.

1811 i påsken gjorde jeg en rejse til Hamborg og over Wedel, Spitzerdorff ved Elben, Itzehoe tilbage til Rendsborg, alt til fods.

1812 begyndte jeg min officerseksamen, som jeg bestod med bedste karakter (2. januar), og ansattes derpå som second-lieutenant i det Fynske Regiment lette dragoner m med anciennitet af 31. december 1811. Efter et ophold af 3 år – de lykkeligste måske i mit liv – begav jeg mig til Odense, hvor mit regiment garnisonerede. Efter at have gennemgået en eksercerskole ansattes jeg til tjeneste ved den 4. eskadron."

Med Fynske Regiment på Sjælland

"Den 2. august 1812 afmarcherede regimentet til sjælland. Man talte om et tog til Sverige, men det blev kun ved ideen. Jeg var fortræffelig ekviperet og havde 2 udmærkede heste, var dertil 18 år gammel – hvad under da at en slig udmarch tiltrådtes med glæde".

Chefen for Fynske Regiment lette Dragoner var i 1812 Prins Christian til Hessen, dronningens broder.

Under overrejsen til Sjælland så regimentet i Korsør for sidste gang Prinsen, som rejste til København, hvor han blev forlovet med prinsesse Caroline, men kort efter mistede han forstandens brug.

"I september kom prinsen af Conradsborg [12](#)) tillige med sine adjudanter, major baron von Bechtolsheim genannt von Mauchenheim og major Carl von Bardenfleth. Her har jeg ofte set ham save brænde og løbe om i haven, men hverken landluft eller bevægelse hjalp. Han var og blev afsindig og var tillige yderst enerveret".

Fra Conradsborg førtes prinsen til Odense, hvor han døde.

Fra august til december måned 1812 lå regimentet i kantonnement forskellige steder på Sjælland, og løjtnant Wind kom i januar 1813 til Glostrup ved København og derfra til Løjtegård på Amager.

"28. januar var Ordensdag for riddere af Dannebrog, en stor mængde fik Korset. Jeg så kongen køre til Rosenborg Slot gennem espalier af tropper, eskorteret af garden til hest og fuldt af fremmede gesandter samt de høje embedsmænd."

Den 2. marts afmarcheredes til Bjernedegård ved Sorø, og den 1. april forsattes Wind til 2. eskadron, hvis chef var Baron von Bechtolsheim, men eskadronen kommanderedes af ritmester von M, som var:

"En gammel Haudegen (hugaf), men i øvrigt en retsindig mand.- Flyttede til Tybjerg, som ejedes af en major de Neer-gaard, hvis kone var meget elskværdig. Hun giftede sig siden med kammerherre, oberst von Steuunami. De 2 måneder, jeg her tilbragte, hører til mine behageligste erindringer, og frøken Sprechlers musikalske talent har heri ingen ringe del."

8. juni var Wind i Vangede ved København.

"Jeg lå ved Søborghus. Den 9. præsenteredes alle officererne for H.M. Kongen.

Den 24. havde regimentet revue for kongen på Nørrefælled.

Den 3. juli afskedsaudiens hos kongen på Frederiksberg Slot. Kongens Lippe (læbe) var meget udslået, derefter en dinér på Skydebanen tilligemed officerskorpset af Livregiment Dragoner, hvor det gik lystigt til. Efter således at have ekserceret på Nørrefælled og manøvreret på Amager marcherede regimentet til Roskilde. Mit kvarter faldt på Rygård."

Fynske Regiment Lette Dragoner var én af de få afdelinger, i hvilke ånden ikke var den bedste, navnlig fordi officers-standen omfattede en del ældre officerer som aldeles ikke var egnede til at kommandere i felten. I memoirerne findes adskillige hårde udtalelser om disse officerer, - udtalelser, som i et og alt bekræftes gennem "*Meddelelser fra Krigsarkiverne*". Der skete da også, som vi skal erfare, under selve felttoget en nødvendig udrensning blandt officererne, således at regimentet til sidst fuldt ud var i stand til at gøre sin pligt.

Regimentet afgår over øerne til Hertugdømmerne

I juli måned lå løjtnant Wind altså i kvarter på Rygård hos statsminister Rosenkrantz, vis hustru var en russisk prinsesse Wiazemskoj. Denne opholdt sig der tilligemed tre frøkener Rosenkrantz fra Barritskov i Jylland.

Den 21. juli "*fik vi om natten pludselig ordre at marchere til Mecklenborg og støde til det dansk-franske armékorps [13](#), der kommanderedes af Prins Frederik af Hessen og Davout, Prins af Eckmühl.*"

Over Ringsted og Slagelse gik regimentet til egnen omkring Korsør.

"Den 30. trak vi os nærmere til Korsør for at passe lejligheden til at komme over til Fyn, da bæltet var fuldt af engelske krigsskibe. Kvarter i Svenstrup. Kun 1. eskadron kom over, vi andre måtte over øerne."

Over Næstved - hvor en ny midlertidig regimentschef mødte op - og Vordingborg, gik regimentets øvrige eskadroner over vandet til Gåbense på Falster og siden over Nykøbing til Lolland og gennem Maribo og Nakskov til Bolykke.

"14. august benytte vi en stærk tåge for at sætte eskadronerne over fra Tårs til Spodsbjerg på Langeland.

Da denne pludselig fordelte sig, bemærkede vi omtrent en halv mil borte en engelsk brig, men som ikke tog videre notits af os, og uden videre, men under en frygtelig regn, kom vi til kysten, hvor ingen skibsbro fandtes, og hestene måtte derfor svømme i land.

Allerede her var regimentet og især 2. eskadron sin opløsning nær. Folkene gjorde, hvad de ville, holdt tilbage ved hver en kro og jog derefter frem. Subordination var aldeles tabt, og man lo ganske højt af ritmesteren, som med en rund hat til uniformen, i stedet for den svære casque, lod sig køre.

Premierløjtnanten brød ingen sig om hvad sagde, og han forstod heller ikke at sige noget eller at sætte sig i respekt. Løjtnant von B. var permitteret hjem for at besøge sine forældre, og jeg havde feber og måtte køres - en polsk eskadronskirurg Napiersky kommanderede eskadronen, thi ritmesteren var for det meste perialiseret, og således gik alt, som det bedst kunne.

Næsten hver hest var saddestrykket, desuagtet blev de redne ganske mod reglementets bydende.

15. august gik vi til Rudkøbing, sejlede til Vemmenæs og fik kvarter i Tved ved Svendborg.

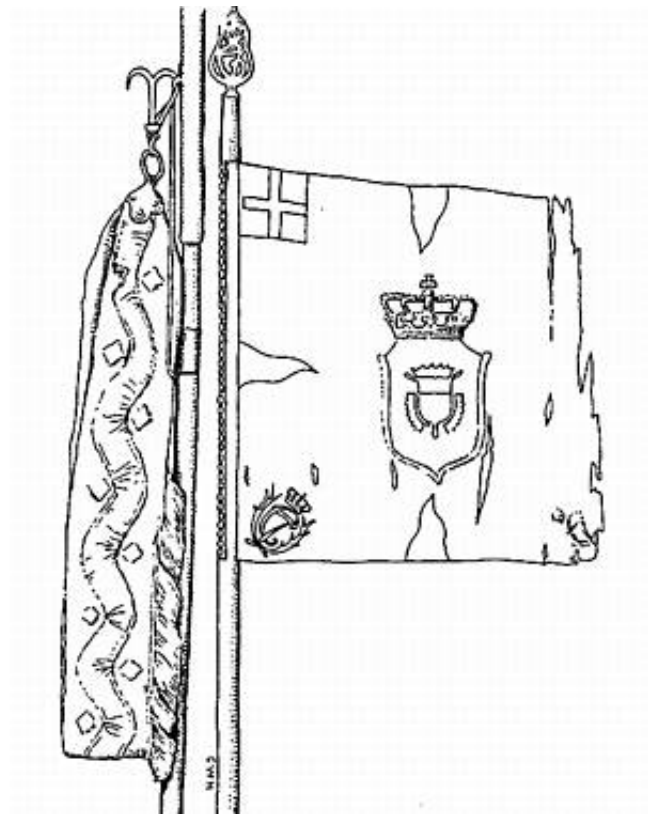
Den 16. gik det ad Odense til og ved Rynkeby kørte min mor mig i møde. Jeg satte mig nu i hendes vogn og tog ved ankomsten til byen straks en anselig læge på råd, da min tilstand havde forværret sig meget.

Eskadronen marcherede få dage efter i en meget jammerlig tilstand videre, og forinden havde jeg endnu et heftigt klammeri med ritmesteren, som nær var gået til yderligheder; her havde jeg imidlertid ikke ganske retten på min side. Der var, som anført, intet ondt i hr. von M., men han var forlagt ved et mangeårigt garnisonsliv, var brystsvag, hidsig og urimelig i høj grad og især i sidstningen meget drikfældig - mærkelig nok var det, at man ikke kunne eller ville indse, at han og flere af regimentets ældre officerer var aldeles utjenstdygtige i felten og derfor straks afskedigede dem, hvilket ville have sparet regimentet megen tort og de pågældende den krænkelse at blive hjemsendte fra lejren (ved Ratzeborg) og efter at have bevist, at de nu ikke længere var tjenstdygtige."

I Ratzeburgstillingen

Kort over området ved Ratzeborg, Se sidst i artiklen

Det danske auxiliærkorps under Prins Frederik af Hessen, var i 1813 sammen med en fransk styrke under marskal Davout rykket ind i Mecklenborg for at støtte de franske operationer mod Berlin, men det blev kun kort tid i den fremskudte stilling mellem Wismar og Schwerin. Så snart Oudinots nederlag ved Gross-Beeren (23.august) var blevet bekendt, besluttede Davout, som havde overkommandoen over i alt 32.000 mand, og hvis højre fløj nu svævede i luften, at trække sig tilbage til Ratzeburgstillingen, hvorfra han måske senere kunne bryde frem.

Holstenske Regiment Rytteres mistede estandart.

I dag på Armemuseet i Stockholm.

Fra 4. september til 12. november stod nu det fransk-danske hærkorps i stillingen Lubeck-Ratzeborg-Lauenborg.

Foran stillingen forefaldt der jævnligt sammenstød med general Wallmodens tropper, som hørte til "Nordarméen" under Bernadotte, Prinsen til Pontecorvo - Kronprins Carl Bernadotte af Sverige.

"Baron Wedel-Wedelsborg, anfører for en eskadron Holstenske Ryttere, lod sig den 3. september overfalde ved Lübeck [14](#)), just som folkene vandede hestene. Den blev rent nedhugget og estandarten [15](#)) taget.

Wedell fik flere dybe hug i hovedet, hvoraf dog intet skal have været dødeligt, men på transporten til Kiel kom charpiet [16](#)) for dybt ind, kunne ej blive taget ud, og han måtte dø - som vel var efter den historie. Baronen var som alle Wedell'er en brav og uforfærdet mand."

Løjtnant Wind, som imidlertid var kommet sig, afrejste til hertugdømmerne.

I Lübeck hørte han om sit regiments dårlige opførsel.

I Ratzeborg meldte han sig den 30. september til Prins Frederik af Hessen og begav sig så på vej til

Schmielau, hvor hans eskadron stod. Han skriver:

"Ved at tage gennem lejren traf jeg her et opstillet kavalleripiket [17](#)) på 40 mand, hvis heste så forfærdelig ud, og den første, mit øje skuede, var min ritmester M., som kommanderede dette piket, og som med en grå, strikket uldparyk krøb ud af sin bivouaque hytte og hilste mig med de ord: "Nå, min far, han kommer tidsnok for at få sin part af dette hundeliv."

Skønt mit svar: "Her er jeg just i mit element", ej syntes synderlig at behage ham, tog han dog den blå lærke op af lommen, og efter selv at have drukket et par gode slurke, rakte han mig den til velkomst. "Godt kammeratskab, min hr. ritmester, og snart et dygtigt indhug!"

I Schmielau lod jeg mine heste straks præsentere for mig, men de så ud, så det var en ynke og jammer, og enhver, som havde lyst eller ville skåne sin egen, havde afbenyttet dem, såvel på marchen som til tog og på forposttjeneste.

Dette oprejste en mur mellem ritmesteren, som jeg havde givet dem i hænde og lagt dem på hjerte, og mig. Min brune hoppe tror jeg vistnok genkendte mig.

Det var mig ellers en stor fornøjelse at gense mine kammerater, dem jeg bragte efterretninger fra hjemmet, og til velkomst tømte vi om aftenen en bolle afbrændt rødvin. Den løjtnant von Krogh, som var den eneste, der havde penge, måtte give til bedste, men nu hørte jeg også meget, som jeg hellere havde undværet."

Den 5. september foretoges en fouragering - dagen efter ankomsten til Ratzeborg, i landsbyen Kogel. Dens dækning bestod af 3. eskadron af Fynske Regiment lette Dragoner samt 2 musketerkompagnier af det Slesvigske Infanteriregiment under kommando af eskadronchefen, major B - -. Det var de nyankomne fynske dragoners debut. Prøven løb, siges der i "Meddelelser fra Krigs arkiverne", så uheldigt af som vel muligt, og "lod ane de store brøst, som det viste sig at dette regiment led af i modsætning til de andre rytterafdelingens glimrende holdning."

B. var en god eksercermester, men en ringe feltsoldat. I bivouakken, hvor han var på nært hold af de yngre officerer i en og samme hytte, fandt han opholdet utåleligt. Han jamrede sig over i 8 dage ikke at have fået en ren skjorte på osv.

"Det er om denne major B —, at man har en anekdote, som endnu efter mange års forløb, er i alle munde og næppe nogen sinde vil uddø, thi da folkene engang kom en fransk forpostkæde (nær), anråbtes den af en vedet med det franske qui vive, som han ikke forstod.

"Hvad er det, man råber?" spurgte han derpå ritmesteren, grev Adolph Rantzau, "mig synes han råber, at han er kivi'et [18](#)) - ja det har min sjæl længe været" - hvilket da opvakte almindelig latter.

Ved en fouragering, den han tillige med et kompagni skulle dække, blev fourageurerne angrebne i stedet for nu at understøtte dem trak han sig ufortøvet tilbage til eskadronen for - som han i sin rapport til H. D. Prins Frederik anførte - ej at udsætte Hans Majestæts folk ved at inklade sig i kamp med vilde horder (kosakker), der gik frem uden plan.

Men herved eksponerede han sit infanteri, som nær var bleven oprevet og kun slap som ved et under og efter tabet af en del folk og vogne."

Prins Frederik af Hessen var [19](#)) dog ikke sen til at redressere skandalen, da han fik underretning om den.

Ratzeborg ca. 1840-50.

"Han satte sig personlig i spidsen for bataljonen Moltke og 4 kanoner Koye og gav ordre til major B., at han forstærket med endnu 1 eskadron af Fynske Lette ufortøvet på ny skulle gå frem til Kogel, og ved denne forenede fremrykning, under hvilken prinsen gav eskadron B. ordre til attacke, blev landsbyen med lethed taget tilbage, og der blev gjort bytte af nogle af fjendens vogne i erstatning for mistede. Prinsen bemærkede med tilfredsstillelse, at eskadronen gjorde sin skyldighed under det nævnte indhug, og den omstændighed bevirkede, at han lod nåde gå for ret og kun idømte major B., der havde ønsket arbitrær afgørelse fremfor forhør og krigsret, 24 timers arrest i bivuaikken, fordi han for tidlig havde forladt sin post i Kogel. Dommen havde følgende tilføjelse: "Uebrigens ist er fur alle weitere Ansprache, da er sich nachher wieder gut benommen, befreiet.""

Det var dog kun den godmodige prins, der rørt over at have set majoren vise sig modig ved indhugget, således friede ham for videre tiltale. I den almindelige mening var han dømt.

"Den, som fra først af mest var skyld i, at dette lille tog mislykkedes, var egentlig en ritmester W -, der som brigadeadjutant var med for at lede fourageringen; men da han så, at det gik galt, ilede han til hovedkvarteret og skød al skylden på major B., hvis forfærdelige rapport slog hovedet på sømmet."

Denne gjorde ham, siges der i "Meddelelser fra Krigs arkiverne", ganske til latter i officerskorpset, lige som han ved sin opførsel alt var bleven til spot for eskadronen. Den følgende måned afskedigedes han også af krigstjenesten. Han trak sig tilbage på en landejendom.

Den 16. september tilføjede general Tettenborn ved Göhrde med en stor overmagt den franske general Pecheux et nederlag.

"Ved Lübeck og Schlutup havde regimentet haft adskillige skærmydsler med svenske og hanseatiske tropper, og to eskadroner var alt på marchen til Schwerin, men fik kontraordre, da der indløb efterretning om, at de franske havde tabt bataljen ved Gross-Beeren [20](#)).

Dette berøvede os håbet om, at blive forenede med den store franske armé og at tilbringe vinteren i Berlin. Da arméen nu havde taget en fast stilling mellem Elben og Traven og vi stod i lejr ved Ratzeborg, forefaldt der også her daglig forpost-fægtninger, dog uden synderlig forlis på nogen af siderne.

Imidlertid tjente det til at øve dragonerne, holde dem årvågne - og da de Goltzske Husarer [21](#)) og øvrige legions-kavallerister altid trak det korteste strå - at gengive dem en vis tillid til sig selv, som de ikke før havde.

Ved Kogel, Salem Brunswick, fik vi gerne hver morgen en slags forlystelse. Min hestepasser, Christian Kaalund fra Salling Land, en determineret rytter på en udmærket sort hest bad jeg således - efter at en

fjendtlig patrulje trak sig tilbage - at han ville give en næsvis ulan en liden lektion.

Efter at have svaret: "det skal a nok", begyndte han at blænke [22](#) med ulanen, der herved kom noget for langt fra sin trop, og da han bemærkede det, var det vel for sildigt, thi C.K. satte nu efter ham, undgik bestandig hans lansestød, og da han var ham tæt på klingen, jøg han ham en pistolkugle i livet, så han tumlede af hesten, men denne fik vi ikke, thi den løb til den modsatte side.

Premierløjtnant von Krogh havde også en sådan affære, og skønt næsten omgivet og opgivet (havde han) dog det held at frelse sig og sit mandskab. En fransk soldat, som havde klynget sig til hans stighøjle - og (som) fulgte lige så stærkt (med) som hestene - tabtes imidlertid ved at ride over en hulvej, der var besat med fjendtlige ulaner, af hvilke han også blev nedstødt.

Det var ved samme lejlighed, at en fransk kaptajn og adjudant, som søgte frelse ved at svømme over søen, blev skudt i vandet. Rektor Sander i Ratzeborg, der har udgivet en beskrivelse over felttoget i Nordtyskland 1813 og 1814 [23](#), anfører det også.

Dansk Husar 1813.

Hos hr. Zander kan også beskrivelse læses over affæren ved Zarrentin, som forfaldt den 18. september, og i hvilken regimentet havde den skønneste lejlighed til at udmærke sig og navnlig til at tilintetgøre det hanseatiske kavalleri; men de kommanderendes uduelighed gjorde, at intet gik som det burde.

(Regimentskommandøren) led den dag af sin nervøse hovedpine [24](#) og kørte bag efter regimentet, og oberstløjtnant von B. vidste ej, hvad han skulle gøre.

Da han begyndte en attake, den som han anførte med ridepiskan i hånden, på 2000 skridt, var hestene noget matte, da regimentet var tæt ved de hanseatiske ulaner. Dog det kunne endnu været blevet en brillant affære, thi disse havde alt gjort omkring og var i uorden.

Men 20 skridt fra fjenden kommanderer højre fløj eskadron holdt, og kommandøren ritmester von C., en nordmand råbte: "Det er fa'n hake mig vores egne!"

Nu fik - da alle de andre eskadroner fulgte dette slette eksempel - hanseaterne tid til at trække sig tilbage under deres kanoner, og øjeblikket var således gået tabt.

Kun en eneste officer, premierløjtnant von Krogh, lystrede ikke kommando, men hug ind på den hanseatiske bagtrop med sin deling. Hvad kunne det dog være bleven til, hvis alle havde gjort det samme. Hanseaterne fik ved denne lejlighed flere ulaner nedhuggede, og en grev Westphalen blev af von Krogh selv taget til fange.

Naturligvis fik han pardon, men just som de holdt og talte sammen, kom ritmester E., en personlig fjende af ovennævnte grev W., og ville hugge ham ned, men von Krogh affarerede i tide hugget og fik ved dette en let blessure i armen. Herover opstod et svært klammeri, og da E. desuden ville tilegne sig Westphalens hest, skærf og epaulet, blev der en retssag deraf, under hvilken hesten m.v. tilkendtes von Krogh.

E. fik en drøj irettesættelse af Prins Frederik af Hessen, foruden sine kammeraters misbilligelse, men den brød den mand sig ikke (om).

Von Krogh tog kun hesten, den blev solgt til en jøde i Ratzeborg, og pengene givet til bedste til en munter aften.

Grev Westphalen førtes bort af franske gendarmere, og man frygtede for, at han skulle blive skudt som desertør, men han fandt lejlighed til at undvige [25](#)). Senere giftede han sig med en frøken Liitzow fra Grossen Brietz ved Schwerin, og hun giftede sig igen med den rige Jenisch.

Ved Zarrentin mistede regimentet dog noget mandskab og nogle heste, som de fjendtlige tirailleurer nedskød. Et ungt menneske, Høyer, der havde ladet sig hverve som dragon, havde det uheld, at hans hest løb løbsk med ham og lige ind i de fjendtlige rækker, hvor han på en barbarisk måde blev nedsablet. Da der passeredes over pladsen, fandtes hans legeme skammelig lemlæstet.

Zarrentin blev plyndret. Regimentet marcherede derpå tilbage til Schmielau, og de øvrige franske og danske tropper til de respektive lejre på begge sider af Ratzeborg, og alt gik nu i sin gamle orden."

Mörnersk husar 1813.

Oberstløjtnanten blev afskediget efter hjemkomsten fra felttoget.

"Af sine undergivne var denne von B. almindelig foragtet, og ved sin malkonduite var han skyld i nogle subordinations forseelser, som fandt sted i lejren ved hans egen eskadron. Ved krigsretsdøm blev 2 dragoner fældede og dømt til at arkebuseres.

Prinsen benådede dem imidlertid med 12 gange spidsrod hver og slaveri i Rendsborg på kongens nåde. Under eksekutionen stod det Oldenborgske Regiment opmarcheret med skarpladte geværer, da man efter den ånd, som herskede i det Fynske Dragonregiment at dømme kunne vente uorden

Disse 2 dragoner blev dog siden benådede, og jeg har efter nogle års forløb igen talt med dem i Fyn. Men alle var vi overbeviste om, at uagtet fynboerne er af en rebelsk natur, den fortalte historie kunne have været forhindret, når oberstløjtnanten havde vist mere fasthed."

Den 26. september kæmpedes ved Gudow, hvor 50 mand af den jyske dragoneskadron von Wittrog angreb 350 kosakker og drev dem på flugt.

Den 30. september fandt fægtningen ved Klein-Zecher sted, hvor husarmajor von Späth udmærkede sig.

Endnu havde Fynske Lette Dragoner ikke indlagt sig nogen berømmelse, og den unge officer måtte med sorg erfare, hvor lidt estimeret hans afdeling var. At han personlig besluttede at gøre sit yderste for at udmærke sig, kan næppe betvivles, - at dømme efter den optræden, han siden viste under felttoget.

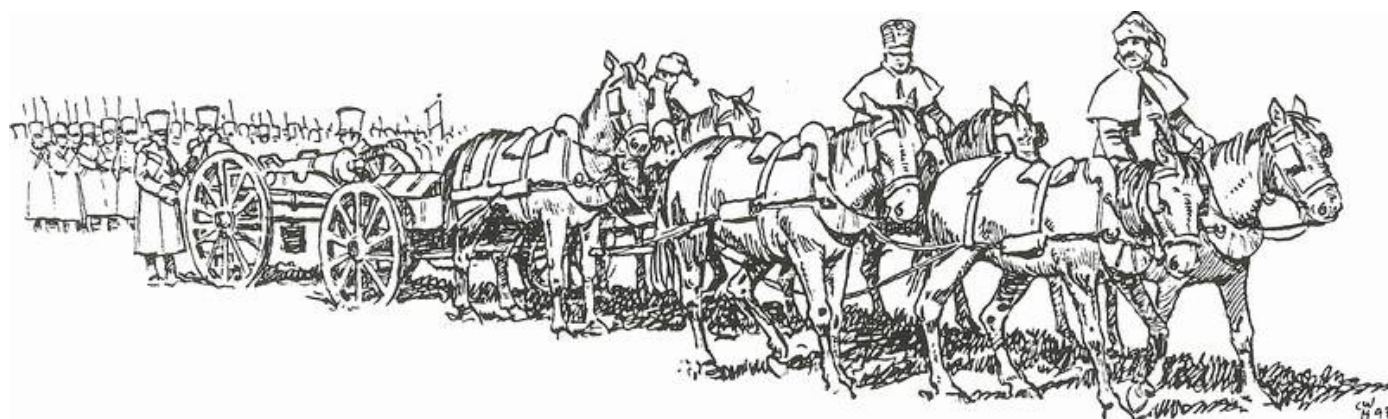
"Den 2. oktober blev jeg kommanderet på feltvagt ved Salem. Dog netop ankommet afløstes jeg igen og måtte bivakere ved forposten Weisser Hirsch om natten. Med 40 dragoner og 50 vogne marcherede jeg i dagbrækningen til Kogel Vejrmølle, hvor der under major von Späth stod 2 eskadroner husarer og 2 kompagnier jægere.

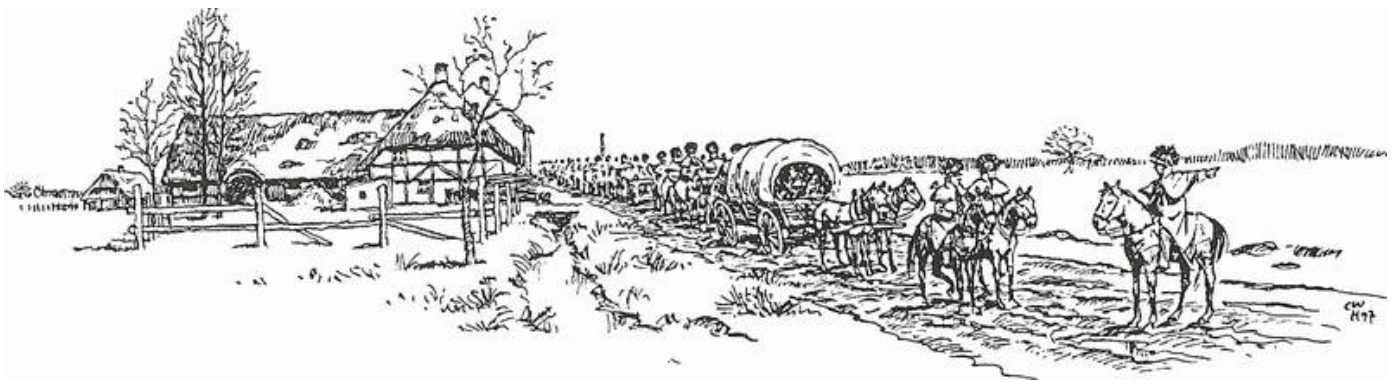
I største stilhed drog vi til landsbyen Dargau, som i al hast blev udfourageret. Alle vognene blev belæssede med hvad der forefandtes af fourage og levnedsmidler, og kvæget blev bortdrevet. Konerne hylede med flagrende hår, da de kom lige ud af sengen, men herved var intet at gøre, det var krig. - På tilbagevejen så vi 2 kosakker.

Et svin, en kalv og en del høns på min anpart kom os alle vel tilpas."

Bernadotte begyndte nu at presse stærkt på for at få Wallmoden drevet til handling. Denne forsøgte da i to dages kampe den 8. og den 9. oktober forgæves at tage Ratzeborg - men han måtte trække sine tropper tilbage.

Imidlertid havde prinsen af Hessen foranlediget, at Fynske Regiment Lette Dragoner skulle søges bragt på højde med hærens øvrige afdelinger,

Noter

1. Familien skriver sig nu Vind (1914)
2. Erindringerne er åbenbart nedskrevne efter 1830.
3. Kammerjunker er en titel kendt fra det 16. årh. for en hoffunktionær. Blev anvendt for at tilkendegive personens tilknytning til kongelige kredse.
4. Karakteriseret betegner en midlertidig grad.
5. Á la suite angiver, at officeren står uden for tjeneste, men til rådighed.
6. Couverts = kuverter, dvs. at der, udover hvad generalen selv indtog, skulle leveres 20 kuverter til de gæster han måtte indbyde. Antallet af kuverter var fastsat i reglementerne for alle højere officerer. Dette var måden, hvorpå den højere officer lærte sine officerer nærmere at kende og de hans tankegang og idéset. Systemet er ældgammelt.
7. Søn af marskal Bernadotte, senere efterfulgte han sin far på Sveriges trone under navnet Oscar I af Sverige.
8. Marquis de la Romana var chef for det spanske hjælpekorps (1808- 1809), der under Bernadotte sammen med franske tropper var sendt til Danmark for at deltage i en planlagt invasion af Sverige 1809. Se artiklen: De spanske hjælpetroppers uniformer

9. Prinsen af Pontecorvo er marskal Bernadotte og gemalinden var Napoleons ungdomsforelskelse, Desirée Clary. Sidstnævnte var vel den egentlige årsag til Bernadottes forfremmelser, idet Napoleon gennem sin broder Joseph var besvogret med marskallen. Disse personlige forhold var ikke mindst årsag til, at kejseren undlod at henrette Bernadotte efter Wagram 1809.

10. Rentekammeret tog sig af sager vedrørende land- og forstvæsen, jagt og fiskeri, veje og matrikelvæsnet, samt Grønland og Færøerne.

11. Frikorporal er betegnelsen for en borgersøn, der mod betaling kom i Friskole, det vil sige fik undervisning i militærvæsnet uden for de egentlige officersskoler og kadetkorpset. Målet var at få en grunduddannelse, der senere kunne give adgang til kadetkorpset.

12. Prinsen til Conradsborg - prins Christian af Hessen-Cassel, der døde som sindssyg (1776-1814).

13. Styrkeoversigt efter Quistorp "Geschichte der Nord-Armee 1813", p 74-78

XIII. Armeekorps (Marskal Davout)

styrkeoversigt 15. august 1813

3. division Loison (fransk)

Brigaden Mielzynski

15. lette infanteriregiment 4 BTN

44. linie infanteriregiment 2 BTN

Brigaden Grev Le Clerc des Essarts

48. linie infanteriregiment 4 BTN

108. linie infanteriregiment 4 BTN

2 divisionsbatterier

40. division Thiebault (fransk)

Brigaden Delcambre baron de Champvert

30. linie infanteriregiment 4 BTN

33. lette infanteriregiment 2 BTN (garnisonstropper i Stade, Cuxhaven og Weser-forterne)

Brigaden Gengoult

61. linie infanteriregiment 4 BTN

111. linie infanteriregiment 4 BTN

2 divisionsbatterier

Det Danske Auxiliærkorps, Prins Frederik af Hessen

Avantgarden (Oberst Waldeck)

Slesvigske jægerkorps 1 BTN

Holstenske skarpskyttekorps 2 BTN

Husarregimentet 2 ESK

1 kørende batteri (3 pd)

1. brigade (Generalmajor Schulenburg)

Infanteriregimentet Oldenburg 3 BTN + jægerkompagniet af 3. bataljon

Dronningens Livregiment 1 BTN + jægerkompagniet af 2. bataljon

1 fodbatteri (6 pd)

(I slutningen af august indtraf Fynske Dragonregiment og indgik i brigaden)

2. brigade (Generalmajor Lasson)

Fynske infanteriregiment 1 BTN

Slesvigske infanteriregiment 2 BTN

Holstenske infanteriregiment 2 BTN
Jyske Lette Dragonregiment 4 ESK
1 kørende batteri (3 pd)
1 fodbatteri (3 pd)

30. lette kavaleribrigade (Brigadegeneral Lallemand)
28. franske ridende jægerregiment 2 ESK
17. lithauiske uhlanregiment 3 ESK

Reserveartilleri

2 franske reservebatterier

14. Overfaldet blev foretaget af et strejfkorps under Lützows Frivillige Korps, bestående af von Schills Husarer (under en broder til oprøreren der faldt i Stralsund) og Mecklenburgske beredne jægere, tilsammen i alt 70 heste. ("*Meddelelser fra Krigsarkiverne*". B d. VII, p. 164.)
15. Estandarten blev senere overdraget til svenskerne, som i dag opbevarer den i deres trofæsamling i Arne Museet, Stockholm. Eneste mistede danske fane eller estandart under kampene 1813-1814.
16. Charpie - den tids forbindsstof
17. Piket er den formation som dækker de fremskudte forposter og vedetter, og hvortil disse kan trække sig tilbage i tilfælde af angreb.
18. Skal vel opfattes som "*Qui vive!*", (Hvem der!)
19. "*Meddelelser fra Krigsarkiverne*". Bd. VII, p. 174.
20. Slaget ved Gross-Beeren (23. august 1813), som den franske marskal Oudinot med den franske Berlinhær tabte, var vendepunktet for Napoleons felttog i Nordtyskland og dermed hans håb om endnu en gang at erobre Berlin. Herefter begyndte det et tilbagetog, der først sluttede med kejserens abdikation 1814.
21. Goltzske husarer, var det 1. Husarregiment fra den Russisk-Tyske Legion under ledelse af oberstløjtnant von der Goltz. Deltog med 578 mand ved Sehested. Uniformen var russisk husaruniform M. 1812 med grøn dolman og pels. Rød krave og opslag. Gule snøre. Kordons hvid/sort mix. Grå overtræksbukser med rød stribe.
22. Blænkring, forpostkampe for at holde fjenden på afstand.
23. Zander, C.L.E., "*Geschichte des Krieges in der Nieder-Elbe im Jahre 1813*", 1839.
24. I begyndelsen af kampen forlod han valpladsen, "på grund af hovedpine. ("*Meddelelser fra Krigsarkiverne*". Bd. VII, p. 183.)
25. Grev Westphalen var blandt de franske forhadte for sin deltagelse i en sammensværgelse mod kong Jerome og for ved denne lejlighed at have været årsag til, at 24 franskmænd blev myrdede. ("*Meddelelser fra Krigsarkiverne*." Bd. VII, p. 188.)

Kort over området ved Ratzeburg

